

Trikāta vakar, šodien, rīt

Trikātas pašvaldības informatīvs izdevums

UZZIŅA

VĒSTURE LIECINA

Trikāta... Sena apdzīvota vieta. Livonijas Indriķa hronikā pirmo reizi minēta 1208.gadā, kā Tālavas valsts centrs. Trikāta toreiz ir ievērojamākais un gaišākais novads.

Ko mēs vispār varam uzskatīt par Trikātas novadu? Šis jēdziens attiecināms uz vēlāko Trikātas draudzes apzīmējumu. Pēc mūsdienu administratīvā iedalījuma tās būtu Trikātas, Plāņu un Vijciema pagastu teritorijas, nedaudz no Valmieras rajona tuvākās pierobežas, kā arī mežiem apaugušais nogabals Gaujas labajā krastā no tagadējās Strenču pilsētas līdz Gailišu mājām, acīmredzot iesniedzoties Sedas fīreļa sūnekļos. (A.Goba.)

1284.gadā Trikātas pilskalnā ceļ stipru mūra pili. Tajā valdījuši gan vācieši, gan poļi, gan zviedri. Krievi 1702.g. pili nodedzina un to vairs neatjauno. Trikāta 1555.g. bijusi pilsēta, jo minēta starp 21 tā laika Latvijas pilsētu. Vēl 1598.g. pie Trikātas pils min pilsētīti, kas attīstījušies ordeņa laikmeta beigās. Tai bijušas arī savas karātavas noziedznieku sodīšanai. Daudzos karos pilsētīti nopostīti un vairs nav atjaunoti.

Robežas, platība, iedzīvotāji.

1935.g. Trikātas pagasts robežojas: Z – ar Lugažu un Jērcēnu pag. un Strenču pilsētu, D – Jaunvāles, Blomes un Smiltenes pag., A – Plāņu un Vijciema pag., R – Jaunvāles un Brenguļu pag. (skat att.)

Saimniecību zemes kopplatība 301,3 km²; iedzīvotāji – 3035.

1969.g. atsevišķi ir Trikātas ciems un Vāles ciems. Trikātas ciems robežojas:

Z – ar Jērcēnu pag. un Strenču pilsētu, D – Vāles pag.

A – Plāņu pag., R – Brenguļu pag.

Platība – 209,9 km²; iedzīvotāji – 1788.

1998.g. Trikātas pag. robežojas:

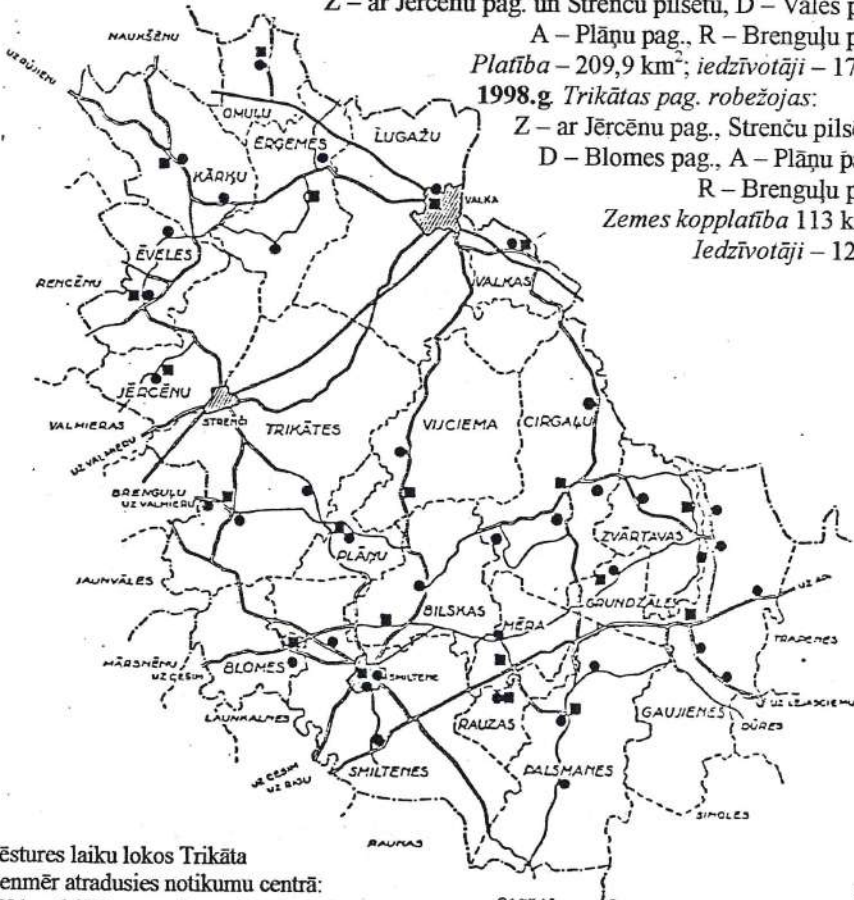
Z – ar Jērcēnu pag., Strenču pilsētu,

D – Blomes pag., A – Plāņu pag.,

R – Brenguļu pag.

Zemes kopplatība 113 km².

Iedzīvotāji – 1249.

Vēstures laiku lokos Trikāta

vienmēr atradusies notikumu centrā:

1681. – 1687.g. – muižu redukcija Trikāta (zviedru valdība atņēma īpašumus tiem, kas nevarēja pierādīt savas tiesības uz muižu).

1777., 1784. – zemnieku nemieri Trikāta;

1905.g. revolucionārie notikumi – Trikātas baznīcā plašs mītiņš; 1906.g. janv. Trikāta nošauj 4 Vijciema revolucionārus;

1917.g. 27.VII – sākas Trikātas pagasta laukstrādnieku streiks.

Vēsture – tā ir šodiena.

PAGASTA PAŠVALDĪBA

Trikātas pagasta pašvaldība pārvaldāmās teritorijas lieluma ziņā ir desmitā starp 17 lauku pašvaldībām. Iedzīvotāju blīvuma ziņā (11,1 iedz. uz km²) Trikātas pag. ir 4.vietā aiz Smiltenes, Blomes un Palsmanes pag. pašvaldībām.

Trikātas pagasta padomē ir ievēlēti 7 deputāti, kuri izveidojuši 3 komitejas:

- 1) finansu un budžeta;
- 2) izglītības, kultūras un sociālo;
- 3) saimniecisko lietu komiteju.

Pagasta padomē un tās finansētajās iestādēs (pamatskolā, kultūras namā, bibliotēkā, komunālā saimniecībā, stomatoloģiskā kab.) strādā 20 pašvaldības algoti darbinieki.

No visa pamatbudžeta 88,3 % ir tiešie nodokļu ieņēmumi. 1 % ir valsts piešķirtā dotācija pašvaldību izlīdzināšanas aprēķinā. Šajā gadā ieņēmumi, rēķinot uz 1 iedzīvotāju, plānoti Ls 78. Kopā ar pagājušā gada līdzekļu atlikumu plānoti Ls 87 uz 1 iedzīvotāju.

No kopējā budžeta 28,9 % līdzekļu atvēlēts izglītībai, 12,2 % – veselības un sociālajai aprūpei, 15,4 % – kultūrai un sportam. Pagasta padomes uzturēšanai un dažādu funkciju veikšanai paredzēti 27,2 %.

Šodien pašvaldības ir reformas priekšā.

Ko tā nesīs, kāda loma un vieta tajā būs mūsu katrai pašvaldībai un tās iedzīvotājiem? Kāds būs finansiālais pamats?

Šie ir tie jautājumi, uz kuriem pirmkārt jārod atbildes, veidojot savas pašvaldības tālākās attīstības projektus, izvērtējot tās lomu apkārtnē pašvaldību vidū.

Reformai jābūt balstītai uz arvien kvalitatīvāku un lētāku pakalpojumu sniegšanu iedzīvotājiem. Tai jābūt reformai iedzīvotāju labā, nevis vērstām pret iedzīvotāju tiesībām, prasībām un vēlmēm.

Tādēļ visu lauku politiku uzdevums ir aktīvi iesaistīties šajā reformas procesā un virzīt to atbilstoši mūsu iedzīvotāju vajadzībām.

Katrai pašvaldībai ir jāatrod sava vieta arī izglītības sistēmas sakārtošanā un jārūpējas par savu pagastu skolu izaugsmi un bērnu sagatavošanu dzīvei.

Ir jārūpējas par to, lai mūsu lauki neaizaug ar krūmiem un nezālēm! Ir jārada jaunas darba vietas saviem cilvēkiem! Ir jāsekmē pagastu attīstība līdztekus pilsētu izaugsmei! Kavēties vairs nedrīkst, citādi laiks sāks spēlēt pret mums.

IZGLĪTĪBA TRIKĀTĀ

Triķātas draudzes skola dibināta 1685.gada 20.februārī uz Mazdāmju zemes. Par to liecina šis datums Zviedrijas karaliskās baznīcas komisijas protokolā.

Zināms, ka skolas pirmais darba posms nav bijis garš. Uznācis Lielais Ziemeļu karš. Skolas darbs atjaunots 1711.gadā. 1735.gadā ziņots, ka draudzes skola celta no jauna, kura nodeg 1864.gada februārī. Jau 1865.gadā nodots lietošanā jaunais mūra skolas nams. Triķātas draudzes skolā strādājuši ievērojami un ilggadīgi skolotāji, kā Jēkabs Mūrnieks, Pēteris Apinis, Dāvids Hristins u.c. To beiguši arī ievērojami valstsvīri un sabiedriskie darbinieki: ģenerāļi Jānis Balodis, Kārlis Gopers, Roberts Dambītis u.c.

Skola slēgta 1926.gadā, kad Triķātas pagasta pašvaldība bijuši Lipškalna muižas dzīvojamo ēku pielāgo skolas vajadzībām, nosaucot to par Triķātas II pakāpes pamatskolu (mājas vārds "Gaismaskalns").

Otra skola - Abula I pakāpes pamatskola dibināta 1865.gada 12.janvārī. Vispirms skola saukusies par Lubu - Dutkas pagasta Abula skolu, bet 1900.gadā, apvienojoties pagastiem, skola ieguvusi par Triķātas pagasta Abula skolas vārdu.

Skolas ēka bijusi koka celtnē, divreiz paplašināta piebūvēm: pirmo reizi ap 1890.g., otrreiz 1908.g. Skola pastāvējusi līdz 1938.g. Triķātas pašvaldība trīsdesmito gadu sākumā sāk sarunas par jaunas skolas celtniecību Lipškalnā. Skolas būve uzsākta 1937.gadā, nams iesvētīts 1939.gada 1.oktobrī. Skola celta par pašvaldības līdzekļiem, ziedojumiem (Valsts prezidents K.Ulmanis ziedojis 15 tūkst. latu), pēc individuāla arhitekta Skujiņa projekta, kurā vērojama romāņu un jūgendstila ietekme. Darbus vadījis arhitekts Voldemārs Šics (tai laikā arhitektūras students - praktikants, vēlāk mūsu novadnieks).

Ēka plānota 200 skolēniem ar 6 klasēm, aktu - vingrošanas zāli, internātu (120 gulvietas), ēdamistabu, mācību un kopgaldā virtuvēm, dušu telpām, darbnīcu, 4 dzīvokļiem un 2 istabām apkopējiem. Telpas ir plašas, gaišas, labiekārtotas. Namā centrālā apkure, elektriskais apgaismojums.

Triķātas pamatskolu no 1939. - 1999. gadam beiguši vairāk par 1300 skolēniem, strādājuši 104 skolotāji, 12 direktori.

Skolā jau no 80.g. sākuma ir mācību kabinetu sistēma. Sistemātiski tiek pilnīgota mācību materiālā bāze. Ir iekārtota datorklase. Skolā ir novadpētniecības muzejs un arī sagatavošanas klase. Pašlaik skolas bibliotēka tiek pārkārtota par informācijas centru. To aicinām apmeklēt visus interesentus. Skolas saime sistemātiski rūpējas par skolas telpu un apkārtnes estētisku noformējumu un sakoptību.

Skolas tālākattīstība saistās ar skolotāju un skolas vadības aktivitātēm dažādos projektos. Skolā ir labs mikroklimats skolotāju radošajai darbībai. Skolotāju izstrādātie radošie darbi guvuši atzinīgu vērtējumu rajona un republikas skatēs, konkursos. Skolēni aktīvi iesaistās mācību priekšmetu nedēļās, olimpiādēs, izstādēs, projektu nedēļā un zinātniski pētniecisko darbu izstrādē. Vislabākie rezultāti Vidzemes zonā ir skolēniem vizuālās mākslas un latviešu valodas olimpiādēs.

Skolēnu interešu loks ārpus mācībām saistās ar tautas deju, dziesmu, sportu, novada izpēti, apkārtnes labiekārtošanu, ar nodarbībām U-šu pulciņā. Skolā darbojas dramatiskais, amatu mācības, mājturības, novadpētniecības, noformētāju pulciņi. Ir fakultatīvs kurss datorzinībās, veselības mācībā, novada mācībā, rasēšanā un drāmas stunda.

Jaukākie pasākumi skolā - Miķeļi, Ziemassvētki, Meteņi, Popiela, Valentīna diena, Mātes diena, skolēnu dziesmu un deju koncerti, pēdējā zvana diena.

Vecākiem ir iespēja piedalīties vecāku dienās skolā, psihologu lekcijās un nodarbēs, atpūtas vakaros un pēcpusdienās.

1999./2000.m.g. skolā mācās 163 skolēni (30 bērniem pirmsskolas apmācība), strādā 18 pedagogiskie darbinieki un 7 tehniskie darbinieki.

KULTŪRAS DZĪVE

Triķātas dziedāšanas biedrība dibināta 1865.gadā. Tā rīko koru koncertus, dziedāšanas svētkus. Diriģenta E.Johansona vadītais koris piedalījās pirmajos Dziesmu svētkos. 22 vīri piedalījās dziesmu karā un ieguva ceturto godalgu.

No 1905. - 1909.gadam Triķātas kori vadīja vēlāk pazīstamais latviešu komponists Jēkabs Graubiņš. Tolaik un vēlāk koris aktīvi piedalījās teātra izrādēs un dažādos sarīkojumos.

Diriģenta D.Vītola vadītais Triķātas draudzes koris aktīvi darbojās līdz II pasaules karam. Šajā laikā itin populāri bijuši Triķātas novada Dziesmu svētki. Tajos piedalījušies pat līdz 800 dziedātājiem no visas Vidzemes. Karš pārtrauca gan kora, gan dramatiskā kolektīva darbu Tie atjaunojās 1948.gadā. Kori pēckara gados vadījuši diriģenti - A.Ansberga, J.Āre, J.Mīlais, Ā.Tomiņa un Dz.Stikute. No 1988.g. Triķātas jaukto kori vada Agra Jankovska. Koris piedalījies vairākos Dziesmu un deju svētkos Rīgā, ir viens no labākajiem lauku koriem Valkas rajonā.

Dziedāšanas biedrība dibina savu bibliotēku 1872.gadā.

Dažas ziņas:

1937.g. tā ir Kultūras fonda bibliotēka ar 794 sējumiem. 1970.g. grāmatu fonds ir 6090 sējumi, bet 1976.g. abu Triķātas ciema bibliotēku kopējais grāmatu fonds ir 14790 sējumi.

Šobrīd Triķātā darbojas pagasta bibliotēka (grāmatu fonds - 9418) un skolas bibliotēka (grāmatu fonds, kopā ar mācību grāmatām -14723).

Deju kopa "Abuls" 36.Eiropēdē Bairētā Vācijā

No 1948.g. Triķātā darbojas tautisko deju kolektīvs, un kopš dibināšanas dienas līdz pat 1965.g. to vadīja Biruta Āķere. No 1998.g. Triķātas deju kopai ir savs nosaukums

"Abuls" un tā vadītāja Vēsma Valmierā triķātiešiem

māca dejas soli no 1982.g. (ar nelieliem pārtraukumiem). "Abuls" piedalījies pēdējos trijos Deju svētkos Rīgā, kā arī Eiropas folkloras deju festivālos Itālijā, Šveicē, Francijā un Vācijā. Dejas kopa piedalās koncertos Latvijas pilsētās un pagastos: Cēsīs, Carnikavā, Priekullos, Vaidavā, Brenguļos, Bauskā u.c.

Ar pārtraukumiem Triķātā darbojies dramatiskais kolektīvs. Īpaši piecdesmitajos un sešdesmitajos gados kolektīva sniegums iepriecināja skatītājus ne tikai Triķātā, bet arī plašākā apkārtnē.

1968.g. Triķātas pilskalnā nodota ekspluatācijā vasaras estrāde, kurā tiek rīkoti dažādi kultūras pasākumi: koncerti, teātru izrādes, bērnu svētki, zaļumballes u.c.

Triķātā 1972.g. uzcelts moderns kultūras nams (400 vietas).

1989.g. Triķātā atjaunoti Mazie dziesmu un deju svētki, bet kopš 1993.g. notiek mazo dziedātāju konkurss "Triķātas Čālis" (mākslinieciskā vadītāja S.Kanašniece).

Triķātas kultūras nama darbinieki regulāri organizē dažādus pasākumus:

- ✓ tikšanās ar novadniekiem, dzejniekiem, mūziķiem,
 - ✓ gleznu, foto, ziedu, medību trofeju, lietišķās mākslas u.c. izstādes,
 - ✓ koncertus, teātra izrādes u.c. izklaides pasākumus gan bērniem, gan jauniešiem, gan vidējai un vecākajai paaudzei.
- Kultūras nams aicina piedalīties pirmsskolas vecuma bērnu deju pulciņā un korī, bērnu ansambli, meiteņu ansambli, jauktajā korī, jauniešu deju kolektīvā, vidējās paaudzes deju kopā "Abuls" un dramatiskajā kopā.

BAZNĪCA

Trikātas draudzi dibina 1281. g. kopīgi ordeņa mestrs Feichtvangas Konrads un visrbīskaps Jānis I. Pirmo reizi Trikātas baznīcu dokumentos min 1283. g. Tā celta pie ordeņa pils vienā laikā ar baznīcām Cēsīs, Valmierā un Burtņiekos. 1540. g. Trikātas pils iecirknī sāk sludināt luterticību.

Par jaunas mūra baznīcas celšanu ir ziņa no 1607. g. Pārtraugot draudzi 1688. g., atrod, ka Trikātas baznīca ir pussagruvušā stāvoklī.

1694. g. ar Zviedrijas karaļa Kārļa II palīdzību Trikāatā sāk celt jaunu baznīcu ar 500 sēdvietām, koka torni. To pabeidz 1695. g. Trīs gadus vēlāk naktī baznīcā izceļas ugunsgrēks, izposta jaunās baznīcas koka torni, jumtu un iekšieni. Drīzumā draudze baznīcu atjauno, tomēr 1702. g. krievi baznīcu nodedzina. Pusgadu vēlāk jau draudze atkal stājas pie baznīcas atjaunošanas. Ievērojot toreizējos kara laikus, torni vairs neuzceļ. Tā Trikātas Svētā Jāņa baznīcai 157 gadus nav sava torņa. Tikai 1858. g. liek pamata akmeni tagadējām baznīcas tornim. To ceļ slavenais baznīcu cēlētājs priekulietis Mārcis Sārums.

1804. g. pabeigta Mācītājmuižas celtniecība. Tā celta uz iepriekšējās ēkas pamatiem.

Atkārtoti pārlieti baznīcas zvani 1844. un 1875. g. Pēdējais vests no Vācijas un skan vēl šodien. 1847. g. atjauno visu, kas darināts no koka, arī jumtu, izņemot altāri un kanceli. 1859. g. uzlikts zelta gailis – baznīcas priekšnieka un landrāta Nikolaja fon Tranzē kundzes Šarlotes dāvana. 1862. gadā par ziedojumu ceļā savākto naudu baznīcai dāvina kroņlukturi, kurā pirmo reizi atspīd sveču gaisma Ziemassvētku vakara dievkalpojumā. 1867. gadā iegādātas jaunas ērģeles. Tās būvējis vācu ērģelbūves meistars Augusts Martins. Šis ir viņa būvētais 62. instruments.

Otreiz baznīcas telpas uzlabo 1876. g. Tās stāvu paaugstina par veselu asi, atjaunojot griestus un jumtu. Jauna sakristeja uzcelta 1899. g. Plašāki atjaunošanas darbi veikti 1924. g. un 1939. g. kad izveidota griestu ornamentika.

Padomju laikā, pateicoties mācītāju un draudzes aktivitātei, baznīcā notika arī kristības, iesvētības, laulības u.c. kristīgie pasākumi. Piemēram, 1949. g. mācītājs V. Ozoliņš notur dievkalpojumu, aizlūdzot par svešumā aizvestajiem. 1960. gadā baznīcā notiek pēdējās iesvētības (45 jaunieši).

1974. gadā Trikātas baznīcā ordinēja palīgmācītāja pakāpē un ieveda amatā jauno Trikātas draudzes ganu teoloģijas studentu J. Beģi. Baznīcas uzraudzību veica ilggadīgā draudzes padomes locekle Elza Sēne.

1980. g. baznīcai daļēji nomainīts jumts, salabots, nokrāsots tornis. Darbus organizējis mācītājs J. Beģis.

1991. gadā ērģelēm pievienots elektromotors.

1992. gadā pirmās iesvētības pēc nebrīves gadiem (5 jaunieši).

1994. g. atjauno baznīcas jumta segumu un restaurē torņa smails gaili. Trikātas mācītājmuižas atjaunošanu sāk Amerikas jauniešu kristīgā nometne "Sēkla", kuru vada mācītāja Anita Vārsberga (ASV). Restaurācijas darbi Trikātas mācītājmuižā turpinās, un tos vada J. Lauris, firmas "Deriks" direktors.

Par baznīcas aktivitātēm liecina arī fakti:

- ✓ Trikātas draudzē ietilpst trīs pagasti - Trikātas, Plāņu un Brenguļu pagasti.
- ✓ 1938. g. ir 5000 draudzes locekļi, bet 1998. gadā reģistrēti 48 pieaugušie un kristīts 61 bērns.
- ✓ Izdoti 3 Latvijas ev.-lut. Trikātas Sv. Jāņa baznīcas kalendāri (1995., 1996., 1997. g.) un Trikātas baznīcas Vēstnesis (1998. g.).

Regulāri (divas reizes mēnesī) notiek dievkalpojumi baznīcā. Draudze vada kapsētas, baznīcas aprūpes darbus (mācītājs A. Bušs, draudzes lietvede R. Repsone).

Baznīcā ir apzināti vēstures un mākslas pieminekļi:

- ✓ Altāris un altārglezna "Kristus un neticīgais Pēteris" (19. gs. 2. puse).
- ✓ Kancele veidota 1690. g. (Autors nezināms). Bagātīgi rotāta ar vēlā baroka dekoratīviem elementiem.
- ✓ Cilnis "Kristus-kristūšana" – 18. gs. 1. puse. Autors nezināms.
- ✓ 1938. g. veidots cilnis "Pirmā pasaules karā kritašajiem", autors K. Jansons.
- ✓ Pateicībā par Zviedrijas karaļa devumu baznīcas celtniecībai šeit atrodas Kārlim XI veltītais cilnīš karaļa monogramma (1696. g.).

Trikātas baznīca pašlaik ir viena no lielākajām un greznākajām Valkas rajona un apkārtnes baznīcām.

"Te varētu atdzimst Trikātas novada garīgais un kultūras centrs un veidoties atpūtas vieta ar labiekārtotu pludmali un sakoptu parku. Mācītājmuižā varētu ierīkot novada bērnu mūzikas un mākslas skolas," saka Ruta Repsone, draudzes lietvede.

SOCIĀLĀ UN VESELĪBAS APRŪPE

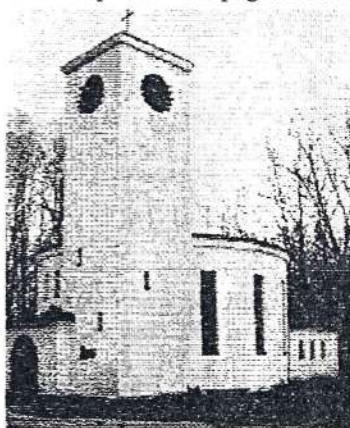
Trikātā atradusies slimnīca līdz pat 60. g., kā arī visu laiku darbojusies lauku ambulance.

Sākot ar šā gada marta mēnesi, Trikātas ambulance reorganizēta par SIA "Trikātas doktorātu" un uzsākta patstāvīga saimnieciska un finansiāla darbība, nomājot telpas un inventāru no pagasta pašvaldības. Veselības aprūpi Trikātas un Plāņu pagastu iedzīvotājiem sniedz SIA "Trikātas doktorāta" sertificēta ģimenes ārste Inese Veršelo, divas feldšeres T. G. Sēne un A. Jakovļeva un zobārste I. Tauriņa. Trikātiešiem izsenis ir sava aptieka.

Jau trešo gadu par Trikātas pagasttiesas priekšsēdētāju strādā T. G. Sēne. Pagasttiesas funkcijās galvenokārt ietilpst bērnu tiesību aizstāvēšana, tā risina bērnu audzināšanas, adopcijas jautājumus u.c.

KAPSĒTA

Sākotnēji kapsēta atradusies pie baznīcas. Vēl 18. gs. vidū vācu draudzes cienīgākos un bagātākos locekļus glabāja zem baznīcas plašās kapu velvēs. 1775. g. šie dzimtkapi baznīcas pagrabos aizmūrēti.

Tagad Trikātas draudzes pārzinā ir kapsēta, tā šeit pastāv kopš 1781. g. Kapsēta ir plaša – 6,68 ha, jo šeit apglabā piederīgos no tuvākas un tālākas apkārtnes – Trikātas, Plāņiem, Brenguļiem.

1935. g. tika iesvētīta jaunā kapliča,

kuru projektējusi arhitekta L. Hofmane-Grīnberga.

Trikātas kapos atrodas vairāki mākslas un vēstures pieminekļi:

- ✓ K. Zāles veidotais kapa piemineklis draudzes ilggadīgajam skolotājam J. Mūrniekam (1928.);
- ✓ 2 vācu baronu kapenes (19. gs. vidus);
- ✓ 3 mežģīņu režģu žogi (19. gs. b.);
- ✓ čuguna krusts;
- ✓ vējrādis (19. gs.);
- ✓ kapa pieminekļi R. Tranše (1854.), M. Kabiļinskai (1853.), Merginu, Pendriku un Viksnes dzimtai.

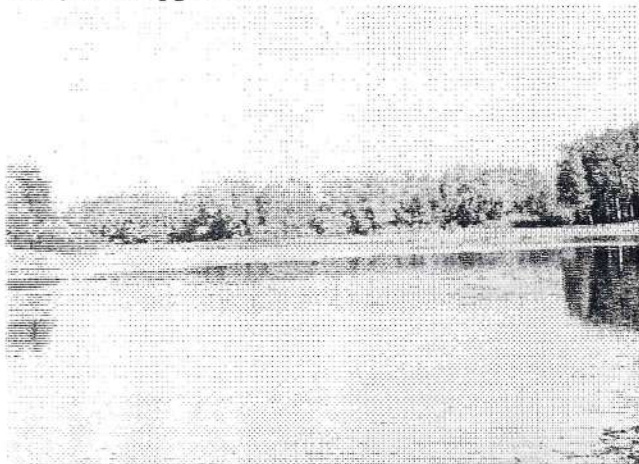
Šeit apglabāti 7 Lāčplēša Kara ordeņa kavalieri, ģen. R. Dambītis, ģen. K. Gopera sirds, ģen. J. Baloža vecāki, Latvijas armijas virsleitnants O. Ķezbers, selekcionārs P. Knape, vēsturnieks, literāts P. Abuls u.c. ievērojami novadnieki.

Pie Trikātas kapu kapličas 1996. g. 25. martā atklāja piemiņas plāksni represētajiem novadniekiem. No Trikātas, Brenguļu un Plāņu pagastiem 1940. g. 25. martā tika izvesti uz Sibīriju vairāk kā 500 iedzīvotāji.

Katru gadu kapos notiek kapu svētki (jūlija mēneša pirmajā svētdienā), sveču vakars (oktobra mēneša pirmajā sestdienā) un mirušo piemiņas diena (novembra mēneša pēdējā svētdienā).

VĒSTURES UN DABAS PIEMINEKĻI

Trikāta var lepoties ar Abula upes ieskauto skaisto dabu. Trikātas pagastā atrodas 9 ezeri, no tiem savdabīgi ir 3 subglaciālo iegultņu ezeri – Dutkas, Pannas un Baznīcas ezeri, kuru kopgarums 4 km un kuriem cauri tek Lisa.

Dutkas ezers

Abula upes krastā atrodas smilšakmens iezis, kurā 30.g.vidū vietējie jaunieši, studenti, iegravējuši Tālavas taurētāju visā augumā.

Trikātā aug senākā kļava Baltijā – Rūtiņu kļava, kā arī 700 gadus vecs ozols – Atpīļu upurozols.

Trikātā atrodas pilskalns, kurā bijusi Tālavas valsts latgaļu pils. No visām pusēm to ieskauj Abuls un Trikātas ezers. Tagad pilskalnā redzamas Livonijas laika pilsdrupas. Pie pils bijusi priekšpils, kura atdalīta ar grāvi. Mūra paliekas vislabāk saglabājušās pret Trikātas ezera krastu, tās sasniedz pat 6 m augstumu. Pret pilskalni, Abula otrā krastā, atrodas sena nocietinājuma vieta - Zviedru salīņa. Stāsta, ka zviedri atkāpjoties ar cepurēm sanesuši salīņu, stādījuši liepu ar saknēm uz augšu un teikuši: "Ja šī liepa augs, mēs vēl atgriezīsimies."

Trikātas pagastā atrodas ģenerāļu J.Baloža, R.Dambiša dzimtās mājas, par to liecina piemiņas akmens un plāksne.

Par Trikātas novada senatni stāsta daudz teiku un nostāstu, apmēram 60. Lūk, teika par Jēņa kalnu:

"Jēņa kalnagalā augusi liela, kupla priede, kuras vecumu neviens nezinājis. Priede bijusi 31 asi un 4 pēdas gara, ar siena kaudzes veidīgu kroni, kurš bijis biezs un necaurredzams. Stāsta, ka šo priedi pat no jūras varējuši saredzēt. Kuģi to bieži par bāku noturējuši un tamdēļ maldījušies. 1853.g. mērnieki aiz nezināmiem iemesliem nozāģējuši priedi virsu un atstājuši tikai 20 asis, 3 pēdas garu stumbru. Stumbrs nostāvējis līdz 1901.gada vasarai, kad to kāds palaidnis aizdedzinājis. Tad nozāģēja arī stumbru. Tā beidza savu mūžu vēsturiskā priede, kura droši vien atcerējās vairākus gadusimtenus." (Jānis Ķelpe.)

Jēņa kalns ir augstākā virsotne apkārtnē. Tas bijis senlatviešu svētkalns. Vēl tagad Jēņa kalnu apvij teiksmas un nostāsti, tajā atrodas akmeņi ar cirstām rakstu zīmēm. Jēņa kalna pakājē atradās vairāki Māras diķi.

Trikātas pagastā saglabājušies 3 senkapi – Lūsu, Libirtu un Ķikutu. Pēdējā izdarīti izrakumi 1893.g. Tajā atrasti vairāki priekšmeti, kas attiecināmi uz 11.gs. Pie Mūrnieku mājām ir Kapenkalniņš, kurā apglabāti mēra laikā mirušie.

Dabas un vēstures pieminekļi aicina tūristus Trikātā!

SAIMNIECISKĀ DARBĪBA

Trikātas pienotava savu darbību sāk 1896.gadā ar sviesta un siera ražošanu, plašu saimniecību, spirta brūzi, ķieģeļu cepli. Tagad Trikātas a/s "Beverīna" ir specializējusies siera ražošanā. Ražotais siers ir ieguvis augstu novērtējumu ne tikai mūsu zemē, bet arī ārvalstīs.

Ražotais siers: "Krievijas siers", "Holandes siers", "Trikātas Rokfors", - ir augstvērtīgs piena produkts, kas satur visas cilvēka organismam nepieciešamās uzturvielas.

Ar lauksaimniecības produkcijas ražošanu nodarbojas SIA "Vāle 1" (graudkopība, lopkopība), "Č.P." (lopkopība, šķirnes lopu audzēšana).

Lielākās zemnieku saimniecības ir

- ✓ z/s "Irbītes" (graudkopība, šķirnes zirgu audzētava);
- ✓ z/s "Jaunapsītes" (augļkopība, dārzkopība, graudkopība, cūku audzēšana);
- ✓ z/s "Cīruļkalns" (piena lopkopība, graudkopība);
- ✓ z/s "Abuls-1" (graudu audzēšana, graudu ražošanas pirmapstrāde);
- ✓ z/s "Niedras" (sēklas graudu audzēšana);
- ✓ z/s "Mālkalni" (graudkopība, piena lopkopība);
- ✓ z/s "Kalnleimaņi" (piena lopkopība);
- ✓ z/s "Brālēni" (piena lopkopība, graudkopība, dārzenkopība);
- ✓ z/s "Purbekas" (graudu un kartupeļu audzēšana);
- ✓ z/s "Jaunupītes" (šķirnes zirgu audzēšana);
- ✓ z/s "Liepas" (dārzenkopība, cūkkopība).

SIA "Rona" savu darbību sākusī 1993.gada beigās un izveidojusies uz bijušā kolhoza gateru bāzes, to pārbūvējot. SIA nodarbojas ar kokapstrādi, mežistrādi un mežu apsaimniekošanu, zaģmateriālu sagatavošanu, kā arī izgatavo galdniecības izstrādājumus u.c. Ražošana orientēta Vācijas un Lielbritānijas tirgiem, kā arī neliels daudzums tiek pārdots vietējam patēriņam.

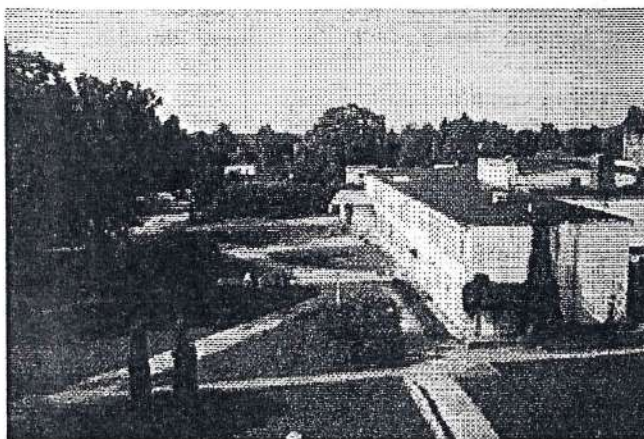
Valmieras ZET paspārnē savu mājvietu atradusi a/s "Abuls", kas nodarbojas Latvijā ar mazo hidroelektrostaciju atjaunošanu un celtniecību. Firma atjaunojusi mazās elektrostācijas uz Abula. Tā arī sākusī savu darbību 1994.g. martā atjaunotā Trikātas HES, restaurējot F-300 (Frensisa tipa) vertikālo turbīnu. Jauda 60 kw/h. Stacija ir jaunākā no trim Abula HES kaskādē.

Trikātā darbojušās dzirnavas no 19.gs.beigām, taču tagad darbs apsīcis meistarū trūkuma dēļ.

Trikātiešus apkalpo vairāki pārtikas veikali, grāmatnīca un 2 sakaru nodaļas.

Savus pakalpojumus veterinārajā dienestā sniedz vetārste un vetfeldšere.

Izmantoti
Trikātas
pamat-
skolas
novadpēt-
niecības
materiāli.

Par izdevumu atbild : I.Boškina, Z.Čakāne. Datorsalikums: I.Boškina